

Posudek oponenta dizertační práce *Silvie Převrátilové*

“Proměny motivace k učení se češtině: pohled studentů v kurzech češtiny při studijním pobytu v ČR”

předkládané v roce 2021 na Ústavě českého jazyka a teorie komunikace

I. Stručná charakteristika práce

Silvie Převrátilová v dizertačnej práci rieši výskumnú tému aktuálnu a relevantnú tak pre oblasti aplikovanej lingvistiky ako pre súvisiacu oblasť edukačných vied. V užšom vymedzení patrí problematika motivácie v učení sa jazyka do prienikovej oblasti edukačnej lingvistiky. Dizertačná práca je teoreticko-empirického charakteru a jej cieľom je obohatiť odborový diskurz o nové poznanie týkajúce sa motivácie vysokoškolských študentov pri učení sa cieľového jazyka, konkrétne pri učení sa českého jazyka počas semestrálneho študijného pobytu na Univerzite Karlovej v Prahe. Na základe dôkladného teoretického rozboru problematiky motivácie v aplikovanej lingvistike a komentovaného prehľadu doterajších výskumov v danej oblasti dizertantka predstavuje metodológiu svojho empirického výskumu a detailne opisuje viacetapový výskumný postup zmiešaného kvalitatívno-kvantitatívneho typu, v ktorom aplikuje Dörnyeiiov teoretický koncept cudzojazyčného motivačného sebasystému (L2 Motivational Self-System, skratka L2MSS). Autorka následne predkladá výsledky hĺbkovej analýzy a interpretácie empirických dát získaných tromi výskumnými metódami (dotazník, denníkové záznamy participantov a pološtruktúrované interview). Výskumné zistenia podrobujú záverečnej diskusii a prináša podnetné pedagogické implikácie svojho výskumu.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Posudzovaná dizertačná práca je spracovaná na veľmi dobrej obsahovej a formálnej úrovni. Tak teoretická analýza problematiky ako referovanie o empirickom výskume dokazujú odbornú a metodologickú fundovanosť autorky, jej dobrý prehľad v relevantnej zdrojovej literatúre, ktorý dokumentuje početnými odkazmi na zahraničné a domáce primárne zdroje, ako aj autorkinu schopnosť presvedčivej vedeckej argumentácie. Výskumný dizajn zmiešaného kvalitatívno-kvantitatívneho typu je opodstatnený, pričom dominancia kvalitatívneho prístupu prispela k hlbšiemu porozumeniu skúmaného javu. V súlade s požiadavkou triangulácie výskumníčka kombinovala viaceré metódy zberu empirických dát, čo podporilo kredibilitu realizovaného výskumu. Kvalitou teoretického rozboru problematiky a adekvátnosťou empirického výskumu sa dizertantke podarilo naplniť stanovené ciele. Dizertačný komunikát je zrozumiteľný a prehľadný aj napriek potrebe masívnejšieho a štruktúrovanejšieho opisu najmä kvalitatívnej časti výskumného postupu. Výsledky dizertačnej práce sú prínosné pre teóriu edukačnej lingvistiky, ako aj pre prax výučby cieľového jazyka, a to nielen v českom jazykovom prostredí. Navyše, dizertačná práca svojím originálnym a účinným metodologickým dizajnom môže inšpirovať ďalšie výskumy v oblasti dynamiky motivácie pri učení sa druhého/cudzieho jazyka.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace.

Dizertačná práca je prehľadná a zrozumiteľná. Zrozumiteľnosť a prehľadnosť neznižuje ani to, že zložitejší (ale opodstatnený) dizajn empirického výskumu si vyžadoval podrobnejšie viacúrovňové štruktúrovanie empirickej kapitoly dizertačnej práce a masívnejší opis kvalitatívnej časti výskumného

postupu. Autorka preukázala schopnosť presvedčivej vedeckej argumentácie. V teoretickej časti veľmi dobre pracuje s deduktívnymi argumentmi vychádzajúc z bohatej a reprezentatívnej zdrojovej literatúry. V empirickej časti v súlade s dominujúcou kvalitatívnou metodologickou preferenciou stavia svoju argumentáciu na induktívnych úsudkoch vychádzajúc z doložených empirických dát. Pri hĺbkovej kvalitatívnej analýze výskumných prípadov a generovaní ich motivačných profilov je súčasťou argumentačnej stratégie výskumníčky aj exemplifikovanie autentických výpovedí participantov, čo napriek zdanlivej redundancii alebo potenciálne negatívne vnímanej subjektivizácii textu hodnotím, práve naopak, ako prvok posilňujúci dôveryhodnosť výskumu.

2. *Formální úroveň práce*

Dizertačná práca je aj po formálnej stránke spracovaná v súlade s požiadavkami žánrovej normy doktorskej dizertácie. Recepčia komunikátu je nerušivá s výnimkou drobných formálnych chybičiek, napr. formálna zámena termínov kvantitatívny a kvalitatívny výskumný dizajn (úvod, s. 20) a pod. Prehľadnosť komunikátu zvyšuje funkčné využitie vizualizačných prvkov v podobe schém, grafov a tabuliek v hlavnej aj prílohovej časti dizertačnej práce.

3. *Práce s prameny či s materiálom*

Autorka sa opiera o zdrojovú literatúru, ktorá je pre riešenie daného výskumného problému relevantná a reprezentuje aktuálne trendy v odbore diskurze, pričom využíva najmä primárne zahraničné zdroje. Rada by som však dizertantku upozornila aj na výskumy učebnej motivácie vo vzťahu k materskému aj cudziemu jazyku, ktoré v slovenskej lingvopedagogike dlhodobo realizuje M. Ligoš a kol. (výsledky týchto výskumov boli publikované napr. aj v českom vedeckom časopise *Didaktické studie*, roč. 2015, č. 1 a č. 2). Drobnú pripomienku mám k označeniu pôvodu bibliografických zdrojov na s. 31: „V českém psychologickém či pedagogickém výzkumu bývají deníkové záznamy zahrnuty do širší skupiny metod analýzy produktů člověka (Gavora, 2010; Ferjenčík, 2000).“ V oboch citovaných prácach ide totiž o slovenských autorov.

Metodológia empirického výskumu je zvolená vhodne a je dobre odôvodnená. Adekvátnosť zvoleného výskumného postupu potvrdzujú samotné výsledky výskumu, keď sa vďaka zmiešanému výskumnému dizajnu a viacerým metódam zberu empirických dát dizertantke podarilo zrealizovať dôveryhodný výskum so závermi obohacujúcim teóriu a prax výučby cieľového jazyka. Práve pri skúmanej téme dynamiky učebnej motivácie sa ukázali výhody kvalitatívneho prístupu, keď na relatívne malom počte participantov bolo možné dôkladne „vystopovať“ typy motivačných profilov študentov. Zároveň oceňujem to, že výskumníčka svoje zistenia nepreceňuje, ale, naopak, relativizuje ich, a nielen v osobitnej záverečnej kapitole, ale aj pri opise jednotlivých etáp empirického výskumu uvádza limity výskumu, čím poukazuje na možnosti vhodnej modifikácie výskumného postupu pri nadväzujúcich výskumoch.

Výskumný postup je detailne a premyslene rozkrokováný, vrátane užitočného predvýskumu, v ktorom výskumníčka získala dôležité informácie pre realizáciu hlavnej výskumnej fázy. V súvislosti s denníkovou metódou zberu údajov overovanou v predvýskume by som rada poukázala na skutočnosť, že v inštrukciách k písaniu denníka (príloha č. 3) bola väčšina otázok orientovaná na výučbu českého jazyka a výučbové prostredie, čo mohlo ovplyvniť aj štruktúru denníkových záznamov, v ktorých participantí výrazne reflektovali práve skúsenosť s učením sa jazyka. Na základe týchto zistení z predvýskumu výskumníčka vygenerovala kódy pre jednotlivé zložky v motivačnom profile podľa L2MSS, v ktorých vidno neproporčné zastúpenie zložiek, keď až 10 z 15 kódov sa týka práve skúseností s učením sa cieľového jazyka. Nemožno to hodnotiť ako výsledok nežiaducej interferencie

spôsobu inštruovania participantov pri písaní denníkových záznamov?

V hlavnom výskume sa vďaka kombinácii denníkových záznamov s pološtruktúrovaným interview podarilo výskumníčke získať komplexnejšie dáta o premenách v učebnej motivácii jednotlivých participantov, čo nepochybne zvýšilo dôveryhodnosť výskumu. Za veľmi dobú považujem autorkinu interpretáciu individuálnych rozdielov medzi jednotlivými prípadmi, ktoré výstižne ilustruje konceptuálnou metaforou cesty. Aj keď dve porovnávané skupiny participantov (študenti programu UPCES a študenti programu Erasmus) sa líšili už na vstupe odlišnou východiskovou motiváciou, autorka presvedčivo dokazuje, že napriek odlišnosti sa v oboch skupín ukázali podobné tendencie individuálneho priebehu vo vývine motivačného profilu študenta.

4. *Vlastní přínos*

V spôsobe spracovania dizertačnej práce a najmä vo výsledkoch realizovaného empirického výskumu je zjavný vlastný prínos dizertantky. Autorka síce pri skúmaní daného problému aplikuje jestvujúce teoretické koncepty, ale tvorivo ich rozvíja a dôveryhodne aplikuje vo vlastnej empirickej praxi. Svojimi výskumnými zisteniami obohacuje jednak teoretické poznanie edukačnej lingvistiky súvisiace s problematikou motivácie pri učení sa jazyka a jednak samotnú prax výučby cieľového jazyka. Formulované desatoro motivačných stratégií zdôrazňujúce potrebu zvýšiť autonómnosť študenta pri tvorbe jazykového kurzu, reflektovať jeho potreby a maximalizovať integračnú a inštrumentálnu funkciu učenia sa jazyka je prínosné pre teóriu a prax výučby druhého/cieľového jazyka vôbec, prekračujúc hranice českého jazykového prostredia. Dizertantkou vytvorený a prakticky aplikovaný výskumný dizajn, vrátane konštatovaných limitácií, je metodologickou inšpiráciou pre nadväzujúce výskumy učebnej motivácie pri učení sa jazyka.

IV. **Dotazy k obhajobě**

Na obhajobnú diskusiu formulujem pre dizertantku tieto podnety: (1) Vyjadrite sa, prosím, k pripomienke o možnom nežiaducom vplyve inštrukcií pre študentov pri písaní denníkov na proporciu vygenerovaných kódov podľa zložiek L2MSS. (2) Konkretizujte pedagogickú implikáciu svojho výskumu, podľa ktorej je potrebné zvýšiť autonómiu študentov pri diskusii o obsahu a procese jazykového kurzu. (3) V rámci empirického výskumu sa čiastočne krížila Vaša rola výskumníčky s rolou učiteľky. Mohli by ste zhodnotiť výhody a nevýhody tohto stretu, a to tak z hľadiska objektívnosti a kvality výskumných zistení, ako aj z hľadiska praktickej realizácie edukačných implikácií výskumu?

V. **Závěr**

Předložená disertační práce **splňuje** požadavky kladené na disertační práci, a proto ji **doporučuji** k obhajobě a v předběžně ji klasifikuji jako **prospěla**.

26. 5. 2021

prof. PaedDr. Ľudmila Liptáková, CSc.